

УДК: 3355.018:[338.432+33](477)

Лук'яненко Н.Е.¹, Доновська Д.В..²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БАД-521 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Агробізнес – це локомотив української економіки. Україну історично називають житницею Європи, оскільки тут зосереджено близько 25% світових чорноземних ґрунтів, відомих високим рівнем родючості. Завдяки традиційно потужному продовольчому експорту Україна є одним з гарантів продовольчої безпеки у світі. До повномасштабної війни за обсягами експорту Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових у світі (щорічний експорт становив 50-60 мільйонів тонн), експортували $\frac{3}{4}$ від того, що виробляли, внутрішнє споживання зернових становило лише 20–25 %. Станом на 2021 рік на Україну припадало понад 40% світового експорту соняшникової олії, понад 10% кукурудзи та ячменю та близько 10% пшениці та ріпаку.

У 2021 році близько 14% населення країни було зайнято в сільськогосподарському виробництві. Сільське господарство є пріоритетним сектором для української економіки, особливо з огляду на підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та імплементацію Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі з ЄС. З моменту підписання Угоди про асоціацію експорт аграрної продукції в ЄС збільшився більш ніж на третину. За період з листопада 2018 року по жовтень 2019 року, Україна посіла третє місце в переліку найбільших постачальників продукції аграрного сектору до країн Євросоюзу.

Однією з передумов для залучення інвестицій в сільське господарство є відкриття ринку землі в Україні 1 липня 2021 року. Втім, його робота припинилася з повномасштабним вторгненням росії 24 лютого 2022-го. Перезапуск ринку відбувся тільки в червні разом з відновленням роботи реєстрів. Від початку повномасштабного вторгнення на українському ринку землі значно скоротилася кількість угод купівлі-продажу ділянок. Укладання договорів на ринку землі (окрім реєстрації свідоцтв про спадщину) в областях, що перебувають або перебували в зоні бойових дій, звісно, суттєво сповільнилось.

Наразі, завдяки допомозі партнерів, Україна залишається ключовим постачальником на світових ринках зерна та соняшникової олії, з часткою понад 10 % міжнародної торгівлі. У 2023 р. експортовано 16,1 млн т пшениці до 65 країн, 26,2 млн т кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн т соняшникової олії до 130 країн світу.

Але Україна в 2023 році здала свої позиції на світовому ринку — за обсягами виробництва пшениці спустилася з 7 до 10 місця у світі.

Воєнні дії призвели до погіршення продовольчої безпеки в Україні, яке спричинене, зокрема, порушеними логістичними ланцюгами, зруйнованими інфраструктурою, господарствами та виробництвами, зменшенням кількості виробленого продовольства на працюючих підприємствах. На червень 2023 р. сума прямих збитків, завданих АПК України, складає 8,7 млрд дол. США (втрати, пов'язані зі знищенням та пошкодженням с/г техніки, складають понад 4,7 млрд дол. США; втрати через знищення та крадіжки виробленої продукції оцінюються в 1,9 млрд дол. США). Непрямі втрати агропромислового комплексу оцінюються в 40,3 млрд дол. США.

Через війну, 25 % сільськогосподарських домогосподарств зупинили або зменшили обсяги виробництва продукції, у прифронтових областях — 38 %.

В сприянні агросектору ефективність продемонструвала державна програма «Доступні кредити 5-7-9», що надає представникам МСП спрощений доступ до кредитування в банках. Представники агробізнесу можуть отримати кредити в розмірі до 90 мільйонів гривень. Кошти надаються під ставку 5-9% річних, в залежності від категорії кредитного продукту, та особливостей компанії.

За даними Міністерства аграрної політики станом на початок 2023 року, аграрії України вже отримали більше 34,5 млрд. грн на розвиток власного господарства, з яких приблизно 20 млрд. грн отримано за програмою доступних кредитів, що надало змогу отримати необхідне фінансування 5300 підприємцям.

З 2024 р. невеликі фермерські господарства на деокупованих територіях та аграрії в громадах, де велися бойові дії, зможуть отримати 8 тисяч гривень на гектар своїх угідь. Максимальна площа — до 120 гектарів.

Незважаючи на досягнення, перед агропромисловим сектором України стоять серйозні виклики. Один з найбільших - це стійка нестабільність на світових ринках, зумовлена різними факторами, від політичних конфліктів до кліматичних змін. Ця нестабільність може міцно вплинути на ціни та обсяги експорту, що є великим ризиком для українських фермерів та економіки в цілому. Додатково, внутрішні проблеми, такі як низький рівень інвестицій у сільське господарство, нерівномірний розподіл земельних ресурсів та неефективна система управління, також створюють перешкоди для подальшого розвитку галузі.

Для подолання цих викликів, Україна повинна зосередитися на ряді стратегічних кроків. Важливо залучати інвестиції у сільське господарство, сприяти розбудові інфраструктури та підтримувати дослідження та інновації в галузі, необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат: вдоскона-

лення законодавства, захист прав власності, стимулювання інновацій у сільському господарстві та підтримку малих та середніх фермерських господарств.